

Emlékezés és elmélkedés

A Jelenkor szerkesztősége a múlt év végén beköltözött oda, ahol az ötvenes évek elején a Dunántúl számai készültek. Oda, ugyanabba a szobába. Talán más a falak színe, biztosan mások a bútorok, más az elhelyezésük. Az ablakon túli kép viszont alig-alig változott. A Hunyadi-szobor kivételével szinte minden ugyanaz. Ugyanaz a Széchenyi tér, ugyanazok a padok, a galambok és ugyanaz a Szentháromság-szobor. Túl a téren ugyanaz a Nagy Lajos Gimnázium és a Megyei Tanács hatalmas tömbje, s ez utóbbi homlokzatán ugyanaz a kék alapra írott, titokzatos, fehér római szám.

Csak néhány házat meg a Belvárosi templomot kellene arrébb tolni, s innen az ablakból még az öregedő szem is ellátna az Egyetemi Könyvtár klasszicista s a Megyei Könyvtár barokk épületéig. Ez a három helyszín – egy alig néhány száz méteres oldalú háromszög csúcsai – őrzik a Sorsunk-tól kezdve a pécsi irodalmi folyóiratok emlékét. Először az Egyetemi Könyvtárban Várkonyi Nándor szobája, aztán a Megyei Könyvtár egy-egy parányi helyisége, végül a mostani, Széchenyi téri épület első emeleti szobái nyitottak ajtót a szinte staféta-szerűen egymás után induló folyóiratoknak.

Az emlékezés elmélkedésre késztet. Ehhez még hozzásegít az évforduló alkalma is. Nem az ünneplés, inkább a számvetés lelkiállapotával és szándékával. Mert alighanem az cselekszik helyesen, aki az évfordulók tartalmaiból ezt a részt emeli ki. Persze nem zárható ki az öröm érzése sem. Egy folyóirat életében is szép kor húsz esztendő. Pécssett megjelenő folyóiratában pedig fölnyes rekord, ami még országosan is tiszteletre méltó. A Sorsunk, az első tartósabb életű pécsi irodalmi és művészeti folyóirat nyolc éven át jelent meg. A két Dunántúlnak együtt alig hét esztendő adatott. Rövid életük végén ott áll egy-egy többé-kevésbé sorsfordító történelmi esemény. A Jelenkor húsz éve már azért is örvendetes, mert utal rá, hogy ebben a húsz évben nem voltak „történelmi” események nálunk. Közhely, hogy még a legelőrelendítőbb megrázkódtatások is szükséges rosszak csupán. Lassan kezdjük megszokni – s ó bárcsak az egész emberiség így tenne! –, hogy a nyugalmi állapot is történelem. Méghozzá az igazán termékeny, igazán hasznos, igazán emberhez méltó történelem.

Bár jó harminc-negyven év óta jelennek meg a magyar vidéki városokban folyóiratok, különféle okok miatt mindig a kérdések tömege vetődhet föl, ha szándékaikat, igényeiket, feladataikat, teljesítményeiket vizsgáljuk. Szerfelett bonyolult kötelesség utat választaniuk, programot fogalmazniuk, munkatársakat szervezniük, egyáltalában: megtalálniuk helyüket, beleépülniük, mégpedig kétszeres összehangolódással, közegükbe: egyszer a közvetlenbe, egyszer az országosba. (Mennyivel könnyebb mindez egy budapesti folyóiratnak!) S ehhez még nyugodtan hozzászámíthatjuk a gyakorlati nehézségeket is.

A Sorsunk 1941-ben indult. Más politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális talajon. A Dunántúl 1951-ben már elvileg a main, gyakorlatilag kevésbé.

Az 1958-ban megszületett Jelenkor természetes mozdulattal fordult támaszért elődeihez, nyúlt folytatható eredményeikhez, igazolt tapasztalataikhoz.

Az emlékező kicsit elréved, s a régi szerkesztőségi szobában jubileumi, kibővített szerkesztőségi ülést vél látni. Itt van Várkonyi Nándor és Szántó Tibor is. Nyilván erre az alkalomra őket is elengedték az Örök Szerkesztőségből. S persze észreveszem Tüskés Tibort, Szederkényi Ervint, sőt Katkó Istvánt is, a három számot megért első Dunántúl szerkesztőjét. Itt szorong Bárdosi Németh János, Weöres Sándor, Galsai Pongrác, Bertha Bulcsu, Lázár Ervin, Pákolitz István és természetesen jómagam is. A hang bár ünnepélyes, olykor erősödik, sőt föl-föl is szikrázik. Igen: a programok, az időszerűség, a folyóirat arca! Majd negyven évről van szó, nyilván nem lehetnek azonosak a vélemények. De aztán mintha valamiféle közmegegyezés alakult volna ki. Hallom a mai programot, benne az elődökének hasznos summáját: vidéken, de országos folyóiratot kívánunk szerkeszteni; a Dunántúl földjén állva országban, sőt világban óhajtunk gondolkodni; a provincializmust csak földrajzi értelemben vállaljuk, mércéinkben, igényeinkben semmiképp sem; gondosan őrizzük tápláló, termékeny hagyományainkat, visszafelé akár Janus Pannoniusig is, de szeretjük a kísérletezést; tudjuk, hogy a mának csak az szól helyesen, aki a szebb holnapért szól (s milyen roppant nehéz az igazi maiság lényegét fölismerni!); írói bázisunkat a helyiek, a dunántúliak s a tőlünk elköltözöttek adják, de minden magyar író-t szívesen látunk . . .

Hallgatom a programot, és megszólal bennem a kérdés: sikerült-e megvalósítani valamikor is? Az állandó tettestárs felelősségével mondom: nem mindenben. Úgy gondolom, főként a helyi jelleg és az országosság együttese volt mindig kifogásolható. Az utolsó húsz évben is. Ez mindenekelőtt a Jelenkor elméleti anyagának, benne a dokumentum-irodalomnak gyöngeségével magyarázható. A helyi valóságfeltárást pedig vagy vállalja a Jelenkor, vagy gazdátlan marad a feladat. Pedig fontos eszköze lehet az országosságnak is. Bátorabban és rendszeresebben kellene továbbá „közös dolgaink”-hoz is hozzászólni. Ezt tágan és még tágabban értem, úgy, ahogyan a program mondja: „országban, sőt világban óhajtunk gondolkodni”.

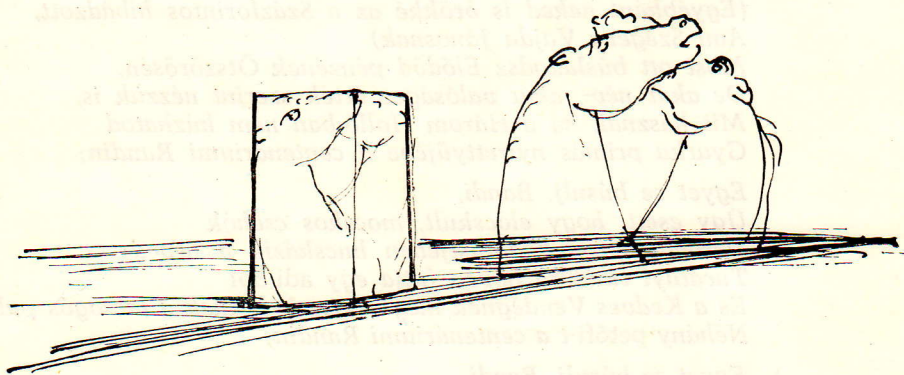
Egyébként: a provincializmust folyamatosan képesek voltunk rosszhírűvé tenni, megtaláltuk a jó egyensúlyt a hagyománytisztelet és a kísérletezés között, s talán munkatársaink szervezésében sem követtünk el nagyobb hibát.

A Sorsunk induló szerkesztő-gárdájából egymagam maradtam Pécssett. Magam vagyok, aki azóta is valamennyi itteni irodalmi folyóirat körül tevékenykedtem. Az újrakezdések nehezen mentek, az új és új szerkesztői munka viszont már nem követelt nagyobb belső, szellemi átrendezkedést. Az egymás után születő, más-más nevű folyóiratok kicsit mindig folytatások is voltak. A szerkesztő-elődök kicsit mindig társszerkesztőként is működtek együtt az utódokkal. Még ha nem is okvetlenül a gyakorlatban. Örülök, hogy a Jelenkor jubileumi számát én vezethetem be. Szavaimból talán kihallik ezeknek az elődöknek az üdvözlője is.

Emlékező

*Tiszta habbal, mint a forrás,
mikor elindultam én,
a folyókról mit se tudtam,
víz-szennyező mocsarokról,
pohár vízről szomjú szájon,
mindent nyelő tengerárról;
de tudtam a nagy hegyekről,
buzogtattak magasságból,
hasadt szikláik közül.*

*Most a folyót ismerem,
s a zombékot és a berket,
ázó rétet, partokat,
helyet vályúban, pohárban,
s a tengert is láttam olykor.
Ó én zaklatott bolyongó,
forrásomra gondolok
és buzgón emlékezem,
szinte szikla-nyomta habbal,
mint bolygásom kezdetén.*

W

JELENKOR

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT — 1978

SORSUNK

A JÁRÁS, PÁRIMMUN, LAPSÁG, FOLYÓIRAT

APRILISZIG, KAROLYI SÁNDOR

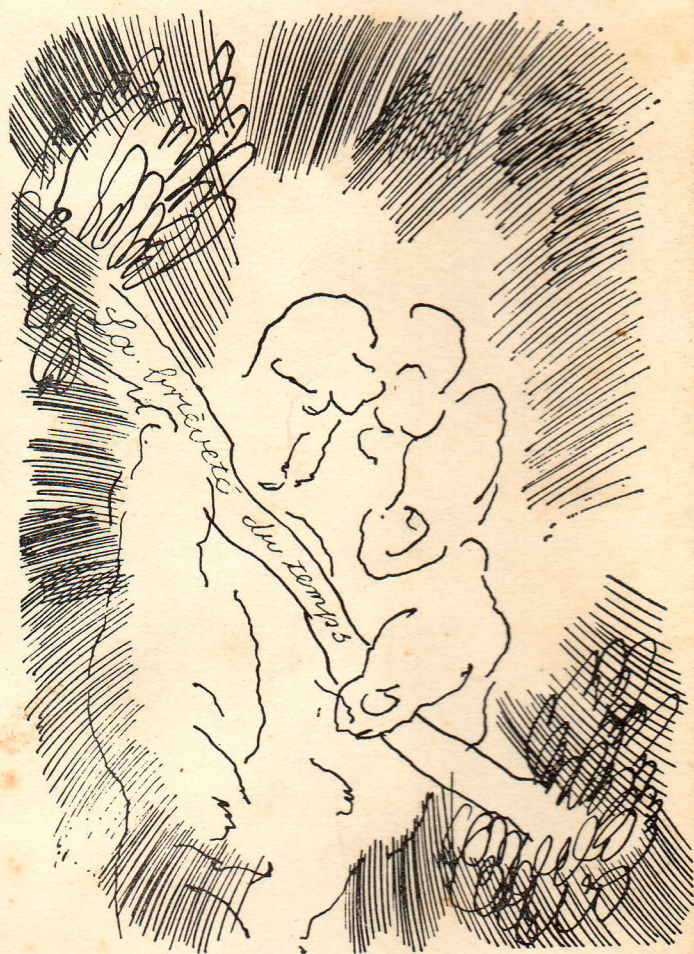

Dunántúl

DUNÁNTÚL

Jelenkor

10

Kaplan

JELENKOR

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

XXI. ÉVFOLYAM 10. SZÁM

1978. OKTÓBER

TARTALOM

CSORBA GYŐZŐ: Emlékezés és elmélkedés — — — — —	867
*	
ILLYÉS GYULA: Aki úgy is él, hogy túlél (vers) — — — — —	869
BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS versei — — — — —	870
PÁKOLITZ ISTVÁN: Vigasztaló, szép üzenet (vers) — — — — —	871
WEÖRES SÁNDOR: Emlékező (vers) — — — — —	872
*	
KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: Egy „pécsi” találkozó prológusa — — — — —	879
TATAY SÁNDOR: A Nagy Séta (elbeszélés) — — — — —	879
GÁLL ISTVÁN: Három királyok (elbeszélés) — — — — —	889
KÁLNOKY LÁSZLÓ versei — — — — —	894
KÁROLYI AMY versei — — — — —	895
JÉKELY ZOLTÁN versei — — — — —	869
*	
MÁNDY IVÁN: A bútorok (elbeszélés, II.) — — — — —	897
HERNÁDI GYULA: A vándorlás technikái (elbeszélés) — — — — —	904
MÉSZÖLY MIKLÓS: Érintések — — — — —	910
BERTÓK LÁSZLÓ versei — — — — —	916
MAKAY IDA versei — — — — —	917
FODOR ANDRÁS: A hidon (vers) — — — — —	918
*	
BERTHA BULCSU: Interjú Bertha Bulcsuval — — — — —	919
THIERY ÁRPÁD: Városarc (szociográfia, I.) — — — — —	926
LÁNCZ SÁNDOR: Martyn Ferenc életmű-kiállítása — — — — —	930
HORVÁTH ELEMÉR versei — — — — —	934
PARANCS JÁNOS: A látható irodalom — — — — —	935
NAGY PÁL: imago! — — — — —	936—937
BUJDOSÓ ALPÁR műve — — — — —	938—939
PAPP TIBOR: műszerek órák jelzőkészülékek lékek (részlet) 940—941	

Írószobám

NEMES NAGY ÁGNESSEL beszélget MEZEI ANDRÁS — —	942
POMOGÁTS BÉLA: „Mesterségem, te gyönyörű...” (Nemes Nagy Ágnes: Mesterségemhez) — — — — —	953

*

BÉCSY ÁGNES: A kincskeresők ismerője (100 éve született Krúdy Gyula) — — — — —	957
KISS DÉNES: Balladás ősz (vers) — — — — —	962
BÉLÁDI MIKLÓS: Különös testamentum (Illyés Gyula új verses-kötetéről) — — — — —	964
TAKÁCS IMRE versei — — — — —	969
CSÜRÖS MIKLÓS: Világ körüli utazás (Csorba Győző összegyűjtött verseiről) — — — — —	970
RÓNAY LÁSZLÓ: Bárdosi Németh János: Nyugtalan madarak —	976
BÉCSY TAMÁS: Pákolitz István: Vargabetűk — — — — —	978
TAKÁTS GYULA: Bertók László: Emlékek választása — — — — —	979
TÜSKÉS TIBOR: Kalász Márton: Szállás — — — — —	981
VEKERDI LÁSZLÓ: Tatay Sándor: Lődörgések kora — — — — —	984
A Jelenkor krónikája — — — — —	987
A Jelenkor panteonja — — — — —	988

K É P E K

BORSOS MIKLÓS rajzai — — — — —	869, 872
MARTYN FERENC rajzai — — — — —	937, 952

Műmellékleten

Képek a pécsi irodalmi és művészeti élet félszázadából (1929—1978)

A borítón

- 1., 4. MARTYN FERENC: Napló XVII—XVIII.
- 2—3. MARTYN FERENC: Kelta emlékmű, Kakas (Nádor Katalin fotói)

J E L E N K O R

I R O D A L M I É S M Ű V É S Z E T I F O L Y Ó I R A T

Megjelenik havonta

Főszerkesztő: SZEDERKÉNYI ERVIN

Szerkesztő: PÁKOLITZ ISTVÁN

Kiadja a Baranya megyei Lapkiadó V. 7625 Pécs, Hunyadi János út 11. Telefon: 15-000. F. k.: Braun Károly
Szerkesztőség: 7621 Pécs, Széchenyi tér 17. I. emelet. Telefon: 10-673.

Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 Budapest, József Nádor tér 1.) közvetlenül, vagy átutalással a KHI MNB 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Évi előfizetési díj 72 Ft.

78-3840 Pécsi Szikra Nyomda — F. v.: Szendrői György igazgató

Index: 25-906, ISSN 0447-6425